

Zelenková, Anna

Česko-slovenská habilitácia Flory Kleinschnitzovej v kontexte pražskej univerzitnej slovakistiky : (príspevok k dejinám česko-slovenských literárnych vzťahov v medzivojnovom období)

In: *Literární historiografie a česko-slovenské vztahy*. Pospíšil, Ivo (editor); Zelenková, Anna (editor). V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2011, pp. 171-181

ISBN 978-80-7399-769-4

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134241>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Česko-slovenská habilitácia Flory Kleinschnitzovej v kontexte pražskej univerzitnej slovakistiky

(Príspevok k dejinám česko-slovenských
literárnych vzťahov v medzivojnovom období)¹

ANNA ZELENKOVÁ (PRAHA)

Key words: Czech-Slovak literary relations, Flora Kleinschnitzová, Slavonic Studies

Abstract:

Flora Kleinschnitz's Czech-Slovak qualifying procedure for the post of associate professor within the context of Slovak Studies at Charles University, Prague (a contribution to the history of Czech-Slovak literary relations in the inter-war period)

Based on research in Czech and Slovak archives, the article deals with the life and works of Flora Kleinschnitz (1891–1946), a forgotten Slovak scholar, who as a disciple of J. Vlček was appointed associate professor in Czechoslovak literary history at the Philosophical Faculty of Charles University, Prague. Methodologically, she belonged to the second positivist generation (A. Pražák, F. Frýdecký, A. Gregor, et al.). The main focus of her study was the Štúr generation, namely A. Sládkovič, whose works she approached with true emotion. While reconstructing the intricacies of the qualifying procedure, this paper specifies F. Kleinschnitz's achievements in literary history against the background of contemporary discussions about the Czech-Slovak literary relations.

---

¹ Osobnosťou F. Kleinschnitzovej sa chceme podrobnejšie zaoberať v našom nasledujúcom výskume, preto je táto štúdia východiskom pre ďalšiu analýzu jej diela a metodologického prístupu k slovenskej literatúre v rámci širšieho kontextu Vlčkovej literárnohistorickej školy a celkovo pražskej univerzitnej slovakistiky v medzivojnovom období.

„... já jsem si umínila provádět prakticky vzájemnost česko-slovenskou“² – tieto slová napísala v roku 1920 mladá literárna historička Flora Kleinschnitzová vo svojom liste slovenskému spisovateľovi M. Rázusovi. Tým už dopredu naznačila svoju budúcu životnú cestu a aj svoj profesionálny „osud“ českej slovakistiky, ktorá sa v neskorších rokoch venovala slovenskej literatúre 19. storočia a profilovala sa ako „*ctitelka a vyznavačka slovenského romantizmu*“.³ Flora Kleinschnitzová (1891–1946), tretia docentka v dejinách Univerzity Karlovej v Prahe, sa habilitovala v roku 1929 v odbore dejiny novšej literatúry československej prácou *Andrej Sládkovič a jeho doba (1820–1850)* a v duchu svojho učiteľa J. Vlčka mala na univerzite prednášať slovenskú literatúru z hľadiska československej kultúrnej a politickej jednoty. Môžeme však povedať, že aj napriek tomu dospela vo svojich štúdiách, ktoré „*zohrali... dôležitú úlohu v poznávaní problémov nášho literárneho dedičstva*“,⁴ k pochopeniu estetickej osobitosti slovenskej literatúry a k emotívnemu obhajovaniu vzniku a existencie spisovnej slovenčiny. Chápala ju ako výsledok prirodzeného historického vývoja a nie ako príčinu „tragického rozkolu“.⁵ S viac ako 60-ročným odstupom je však zrejmé, že v dejinách česko-slovenských kultúrnych vzťahov nepatrí jej meno ani k veľmi citovaným, ani metodologicky využívaným. Odkaz na vedeckú prácu tejto českej slovakistiky dnes nachádzame väčšinou v slovníkových heslách, medailónoch⁶ a v prácach,

² F. Kleinschnitzová v liste M. Rázusovi zo dňa 7. júla 1920, ktorý je uložený v Archíve literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine (sign. 45 D 31).

³ KRAUS, Cyril: *Doslov*. In: KLEINSCHNITZOVÁ, Flora: *Z našej romantiky*. Výber z diela. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1958, s. 411.

⁴ Tamže, s. 413.

⁵ Porov. KLEINSCHNITZOVÁ, Flora: *Spisovná reč (Problém romantizmu)*. In: KLEINSCHNITZOVÁ, Flora: *Z našej romantiky*. Výber z diela. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1958, s. 12.

⁶ Napr. KUDĚLKA, Milan – ŠIMEČEK, Zdeněk – ŠTASTNÝ, Vladislav – VEČERKA, Radoslav: *Československá slavistika v letech 1918–1939*. Praha, Academia 1977, s. 303–304; ďalej NOVÁK, Jan V. – NOVÁK, Arne: *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. 4. preprac. a rozš. vyd. Olomouc, R. Promberger 1936–1939, s. 1613; vř [= FORST, Vladimír]: *Flora Kleinschnitzová*. In: *Lexikon české literatury*. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K–L. Ed. V. Forst. Praha, Academia 1993, s. 703–704 (tam je aj ďalšia literatúra o F. K.); KRAUS, Cyril: *Doslov*. In: KLEINSCHNITZOVÁ, Flora: *Z našej romantiky*. Výber z diela. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1958, s. 410–421; PATERA, Ludvík: *Literárněvědná slovakistika na FF UK 1882–1939*. In: *Príspevky k dějinám slovakistiky FF UK*. Ed. R. Chmel. Praha, Univerzita Karlova 1998, s. 59–60; BÍLKOVÁ, Eva: *Flora Kleinschnitzová*. Praha 1997 (súpis pozostalosti, ed. inv. č. 740).

ktoré poukazujú najmä na príslušnosť autorky k Vlčkovej literárnohistorickej škole a k pozitivistickému biografizmu, ktorý sa však už v 30. rokoch 20. storočia ukazoval v porovnaní s modernejšími – izmami ako prekonaný a zastaralý. Pri charakteristike vedeckej práce F. Kleinschnitzovej prispela k jej obrazu heuristicky rozľadenej slovakistky aj „povešť“ usilovnej a svedomitej knihovníčky, organizátorky viacerých výstav a bibliografky, ktorá však možno svoje pôvodné literárnohistorické zameranie do určitej miery „rozdrobila“ vo viacerých svojich organizačných a iných profesionálnych aktivitách. Práve odhaľovanie archívnej pozostalosti a písomných záznamov z tejto slovakistickej obhajoby a s ňou súvisiaca diskusia umožňuje hlbší pohľad aj na dobové názory o česko-slovenských kultúrnych vzťahoch a môže bližšie charakterizovať pozíciu F. Kleinschnitzovej v kontexte českej literárnej historiografie medzivojnového obdobia.

Ako sme už uviedli, Kleinschnitzová sa (ako žiačka J. Vlčka) profilovala v 20. rokoch ako literárna historička modifikujúca pozitivistické východiská, t. j. jej prístup viedol k literárnemu biografizmu a psychologické metóde, a jej tematické zameranie na obdobie slovenského romantizmu a na skúmanie česko-slovenských vzťahov sa odrazilo vo veľkom počte štúdií, v príležitostných medailónoch a rozboroch jednotlivých diel. Svoje texty publikovala v Sborníku Matice slovenskej, Slovenských pohľadoch, Živene, Slawische Rundschau, Ženskom svete, Národných listoch a ďalších periodikách a zborníkoch; do roku 1930 uverejnila asi päťdesiat statí a monografiu *Andrej Sládkovič a jeho doba (1820–1850)*. „*Nebylo takřka jubilea nebo významné práce z literárních dějin slovenských, vyšlé v letech 1920–1937, aby si jí nebyla všimla a upozornila na ni ve svých referátech,*“⁷ napísala A. Císařová-Kolářová vo svojej spomienke na vedecký profil tejto literárnej historičky. S tým súviselo aj to, že pre svoju slovakistickú orientáciu Kleinschnitzová často cestovala do Martina kvôli štúdiu archívnych prameňov: „...*ved' ja v lete bez Martina nemôžem byť!*“⁸ – uviedla v liste E. Maróthy-Šoltésovej v júni 1925, v čom však vidieť nielen jej pracovný, ale aj osobný vzťah ku Slovensku.

Materiálové a interpretačné štúdie venované Sládkovičovi – ktoré literárna historička potom upravila – sa stali základom pre vznik jej habilitačnej práce *Andrej Sládkovič a jeho doba (1820–1850)*.⁹ Podnet k tomu, aby

⁷ CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ, Anna: *Zemřela Flora Kleinschnitzová (16. III. 1891–16. IX. 1946)*. Knihovna, 2, 1947, č. 1, s. 2.

⁸ Flora Kleinschnitzová v liste Elene Maróthy-Šoltésovej zo dňa 16. 6. 1925, ktorý je uložený v Archíve literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine (sign. A 659).

⁹ KLEINSCHNITZOVÁ, Flora: *Andrej Sládkovič a jeho doba (1820–1850)*. Praha, A. Bečková 1928.

si podala žiadosť o udelenie venia legendi z odboru dejín československej literatúry vyžieli pravdepodobne od J. Vlčka, ktorý sa v roku 1924 vrátil zo štátnej služby v MŠANO, opäť nastúpil ako profesor dejín československej literatúry na FF Univerzity Karlovej a cítil, že sa odbor musí personálne zabezpečiť. Chcel vychovať svojich mladších nástupcov aj v Prahe a nielen na Univerzite Komenského v Bratislave, kde prednášal jeho ďalší žiak – Albert Pražák (na FF UK prednášal v rokoch 1921–1933). Už predtým, v októbri 1922 Vlček napísal vtedajšiemu dekanovi FF UK v Prahe a zároveň svojmu priateľovi, literárnemu historikovi J. Jakubcovi list, v ktorom vyzdvihol Kleinschnitzovej výskum štúrovcov a najmä A. Sládkoviča: „Už to, co posud... udělala o Sládkovičovi, je pozoruhodné studium pramenné, nehledíc k hojně korespondenci družiny Štúrovy, z níž obsáhlé kusy uspořádala a vyčerpala způsobem chvályhodným.“¹⁰ Práve na návrh J. Vlčka pomáhala Kleinschnitzová v roku 1927 pre potreby MŠANO aj katalogizovať knižnicu Matice slovenskej v Martine podľa nových zásad. Ako už bolo uvedené, na jeseň 1928 pripravila monografiu s názvom *Andrej Sládkovič a jeho doba (1820–1850)* a (s Vlčkovou podporou) ju 9. októbra 1928 predložila ako habilitačnú prácu a požiadala o udelenie venia legendi pre odbor dejín literatúry československej na FF UK v Prahe. Dňa 25. októbra 1928 zasadal profesorský zbor a zvolil habilitačnú komisiu, do ktorej boli menovaní J. Vlček, J. Jakubec a M. Hýsek; 31. januára 1929 komisia vypracovala posudok o habilitačnom spise a o publikačnej činnosti autorky.

Posudok zaradil Kleinschnitzovú medzi českých slovakistov, ktorí sa zaoberali slovenským romantizmom, česko-slovenskou vzájomnosťou a analýzou jazykovej a kultúrnej „odluky“. Vyzdvihol najmä jej rozsiahle archívne štúdium, nájdenie nových prameňov a hlbšiu textologickú analýzu vzniku jednotlivých verzií niektorých textov. Autorka bližšie objasnila genézu jednotlivých vybraných básní, a to aj tých, ktoré boli po prvýkrát publikované v Sládkovičových *Spisoch básnických* v roku 1861. Ich vznik zaradila podľa miery citovej exponovanosti lyrického subjektu a podľa prevahy subjektívne milostných veršov nad poéziou nacionálnou a rétorickou do spisovateľovho vrcholného obdobia 40. rokov 19. storočia. Podľa posudku spočíval najväčší autorkin prínos vo vykreslení prostredia a v detailnosti životopisných častí, najmä v zaradení autorov do ideového a umeleckého prúdenia doby a v zachytení literárnych i mimoliterárnych vplyvov. Monografický portrét A. Sládkoviča prerástol v biograficko-psy-

¹⁰ J. Vlček v liste J. Jakubcovi zo dňa 12. októbra 1922. Citované podľa PATERA, Ludvík: *Literárněvědná slovakistika na FF UK 1882–1939*. In: Příspěvky k dějinám slovakistiky na FF UK. Ed. R. Chmel. Praha, Univerzita Karlova 1998, s. 59.

chologizujúcom podaní F. Kleinschnitzovej v deviatich kapitolách do širokého obrazu daného obdobia a jeho hlavných predstaviteľov. Sládkovič je tu zaradený nielen do širšieho slovenského, ale aj európskeho literárneho vývoja a autorka považovala tohto slovenského romantika spolu s J. Hollým a J. Kollárom za esteticky a historicky najvýznamnejšiu trojicu z národných básnikov prvej polovice 19. storočia.

Monografia začína zachytením kultúrnych pomerov v Banskej Štiavnici, kde mladý Ondrej Braxatoris študoval v rokoch 1836–1840 a kde sa zoznámil aj so svojou umeleckou inšpiráciou (Máriou Pišlovou), od ktorých autorka prešla k jeho bratislavskému obdobiu, ku kontaktom s L. Štúrom a najmä k básnikovmu zapojeniu sa do aktivít Ústavu reči a literatúry česko-slovenskej. V posudku je vyzdvihnuté najmä to, že Kleinschnitzová citlivo analyzovala Sládkovičove prvotiny a poukázala aj na vnútorné rozpory básnického subjektu, ktorý osciloval medzi jeho prirodzeným lyrizmom a estetickým programom L. Štúra, ktorý vyzdvihoval slovanské ideály a národný mesianizmus: „*Podrobným štúdiom... spisovateľka dochádza správneho názoru o tom, kerak mladý básnik trpěl estetickým zákonodárstvím Štúrovým, jež odosobňovalo poesii, zamítalo všecku subjektivní sebeanalysu.*“¹¹ Autorka vzala do úvahy aj vplyvy jeho hallského pobytu, t. j. vplyvy Herderovej filozofie a ďalších nemeckých panteistov, ktorí Sládkovičovi otvorili „*vesmír naplněný božskou pravdou, krásou a láskou... pilným štúdiem estetiky Heglovy... a uvolnili jeho obraznosť a cit, jimiž teprve se ukázala pravá podstata básnická.*“¹² Po rozsiahlejšom rozbere lyrickej skladby *Marína*, ktorú ideovo a umelecky prirovnala k Máchovmu *Máju* a ktorú interpretovala ako Štúrovu pomyslenú „porážku“ v spore o hodnotové princípy mladej romantickej generácie, prešla k diskusiám o spisovnej slovenčine. Jej vznik a existenciu vysvetľovala (a v tom bol jej pohľad osobitý) aj z hľadiska psychologických dôvodov a skúmala túto otázku cez prizmu umelcovej tvorivej osobnosti a cez potreby moderného umeleckého vyjadrovania. Tento Kleinschnitzovej prístup je iný ako napr. prístup A. Pražáka, ktorý nechápal napr. vnútorné literárne preklady z češtiny do slovenčiny po roku 1843 ako hodnotovo rovnocenné a neprípisoval im vyššiu estetickú hodnotu ako v pôvodnej češtine. Pri skladbe *Devan* autorka komparovala historickú tradíciu s ľudovou predstavou Matiaša Korvína pred rokom 1848 a zaoberala sa názorovou identifikáciou Martina a Jánošíka na ose sujetu. Ako vyplýva z posudku, tak dospela k záveru, že „*po stránce malebné i psychologické a*

¹¹ Citované z posudku Jaroslava Vlčka a Miloslava Hýska zo dňa 31. 1. 1929, ktorý je uložený v Archíve Univerzity Karlovej v Prahe, fond F. Kleinschnitzová.

¹² Tamže.

v rozboru bohatých reflexivních částí skladby měla sice důmyslného předchůdce v Kalinčákovi, přesto však zbylo jí dost jednotlivostí, aby mohla prokázat svou estetickou i literárněhistorickou erudici.¹³

Můžeme tu doplnit, že autorka sa dívala na slovenský romantizmus z psychologického hľadiska ako na umelecký výraz básnického subjektu, ktorý svojou fantáziou a citovosťou rozbíjal estetický kánon literárnych foriem. Romantizmus nebol v tomto poňatí slohovo-typologickou abstrakciou (P. Bujnák) alebo empirickým výsledkom literárnohistorickej interpretácie konkrétnych textov (J. Vlček), ale intímnu a osobitou záležitosťou vnútorného, citového sveta umelca, ktorý aj keď bol ovplyvnený dobovými ideami, ale riadil sa hlavne vlastnými zákonitosťami. Podstatu slovenskej romantiky, ktorá presahuje štúrovskú generáciu a je s ňou aj v určitom protiklade (tým sa autorka opäť približuje k J. Vlčkovi), odvodila z biografického štúdia osobností slovenského romantizmu, tzn. aj z intelektuálnych a umeleckých názorov samotného Sládkoviča. Špecifickosť slovenského romantizmu sa Kleinschnitzová usilovala, okrem iného, identifikovať aj cez konfrontáciu s nemeckou romantikou, analýzou jednotlivých zdrojov, ktoré na Sládkoviča údajne pôsobili priamo a nie prostredníctvom ideového programu štúrovskej družiny. Podľa bádateľky „*byl s jeho duše (A. Sládkoviča – pozn. A. Z.) odvalen balvan Štúrových teorií mravních i estetických, které nedaly srdci a citu svobodně vydechnouti a dusily, co v nitru básnikově zpívalo a jásalo...*“¹⁴ Podľa Čyževského (v jeho monografii *Štúrova filozofia života*, 1941) táto česká slovakistka v inak „zaujímavej“ knihe vyhranene postavila do protikladu estetickú koncepciu nemeckého protestantského romantizmu a mesianizmu a jazykovo-národnú orientáciu štúrovcov, a tým v sládkovičovskej biografii zoslabila jeho generačné väzby k štúrovskej družine a celkovo zúžila chápanie slovenského romantizmu, ktorý sa prejavuje „... ako jeden druh romantiky, ktorej chýbajú všetky znaky romantike vlastné!“¹⁵ Kleinschnitzová si všimla aj básnikov žánrový vývoj, vyzdvihla ho predovšetkým pre kompozičné spojenie spontánnej lyriky so spoločensky významnými reflexiami, t. j. pre prelínanie „básnenia“ a „filozofovania“. Sládkovičova poézia síce odráža zložité literárne inšpirácie a mimoliterárne vplyvy, ale zachytáva aj citový život svojho autora a jeho básnickú osobitosť.

Svoj monografický portrét A. Sládkoviča autorka chronologicky uzatvorila vykreslením revolučných udalostí v roku 1848 a anticipáciou Sládkovičovho ideového a umeleckého prerodu od estetiky a filozofie k teoló-

¹³ Tamže.

¹⁴ KLEINSCHNITZOVÁ, Flora: *Andrej Sládkovič a jeho doba (1820–1850)*. Praha, A. Bečková 1928, s. 89.

¹⁵ ČYŽEVSKIJ, Dimitrij: *Štúrova filozofia života*. Bratislava 1941, s. 96

gii a kresťanstvu. V posudku sa však tento prelom v Sládkovičovom portréte problematizoval – podľa Vlčka sa inšpiračná premena, ktorá je metaforicky naznačená cestou od Hegla ku Kristovi, umeleckým smerovaním od lyrickej spontánnosti k národnej epike, týkala duchovných veršov, ale „v básnení a predmětch světských původní potence poetická a zápal ideový Sládkoviče neopouští“.¹⁶ Podľa autorov posudku predstavovali aj príležitostné skladby z druhého obdobia, ako boli *Svätomartiniáda* (1861) a *Grof Mikuláš Šubič Zrínsky na Sihoti* (1866), „poetický výkon tak zralý a plný... jako cokoli jiného z dob nešťastnějších“.¹⁷ Dôležitým však zostáva, že zo záveru hodnotenia jednoznačne vyplynul súhlas so žiadosťou o habilitáciu, ale kvôli charakteru žiadateľkiných publikovaných štúdií a aj vzhľadom k zavedenej praxi na iných univerzitách (Vlček s Jakubcom tu uviedli docentúru J. Hanuša, A. Nováka a A. Pražáka) sa jej habilitácia obmedzila na odbor „*dějiny novější literatury československé*“ namiesto pôvodného širšieho zamerania. Profesorský zbor filozofickej fakulty prijal vypracovaný odborný posudok a vyzval kandidátku, aby sa zúčastnila habilitačného kolokvia, ktoré potom prebehlo 14. marca 1929 a bolo uznané „za postačující“. Dňa 20. apríla 1929 profesorský zbor pripustil Kleinschnitzovú k tzv. prednáške na skúšku, pre ktorú jej vybral jednu z troch navrhnutých tém – *Karel Slavoj Amerling a Slovensko*. 18. marca 1929 však člen profesorského zboru M. Weingart napísal veľmi kritické *Dobrozdání o habilitačním kolokviu Dr. Flory Kleinschnitzovej*, v ktorom konštatoval jej „*elementární nevědomosti*“.¹⁸ Autorkinu interpretáciu a „rekonštrukciu“ spisovnej slovenčiny označil (z pozície českého lingvistu) za „*neúplné, povrchní a nesprávné*“,¹⁹ a to najmä pri analýze vzťahu J. Dobrovského, J. Kollára a P. J. Šafárika k riešeniu jazykovej otázky. Podľa neho skreslila najmä odpor M. Hodžu proti Štúrovmu úsiliu o nový spisovný jazyk. Kritizoval tiež to, že sa kolokvium takmer vôbec netýkalo vlastného časového vymedzenia, t. j. odboru novej literatúry českej a slovenskej, teda písomníctva po roku 1848, kde vraj uchádzačka preukázala „*mezerovité vědění*“.²⁰ Weingart dokonca uviedol formuláciu, že „*meto-*

¹⁶ Citované z posudku Jaroslava Vlčka a Miloslava Hýska zo dňa 31. 1. 1929, ktorý je uložený v Archive Univerzity Karlovej v Prahe, fond F. Kleinschnitzová.

¹⁷ Tamže.

¹⁸ WEINGART, Miloš: *Dobrozdání o habilitačním kolokviu Dr. Flory Kleinschnitzové*. (18. 3. 1929). Uložené tamže.

¹⁹ Tamže.

²⁰ Tamže.

dologické vzdělání slečny je, soudíc podle jejich odpovědí při kolokviu, chabé“.²¹

Dekan Filozofickej fakulty UK v Praze, ktorým bol Masarykov nástupca na pražskej univerzite, sociológ B. Foustka, vyzval Weingarta k tomu, aby podrobnejšie písomne vysvetlil a zdôvodnil svoj kritický názor. Český lingvista preto rozšíril svoje pochybnosti na niekoľkostránkové hodnotenie, v ktorom síce uznal Kleinschnitzovej pracovitost' a usilovnost' za nazzhromaždenie a usporiadanie životopisného materiálu, ale ten však podľa neho podala skôr beletristickým ako vedeckým štýlom. Opäť ostro napadol autorkine vedomosti z odboru – Sládkovič mal byť podľa neho zachytený aj v období po roku 1850, ktoré v podaní autorky „nemělo hlubšího významu“ a „nebyl Sládkovič už tím, kým byl v letech své mladosti“.²² Weingart v tomto prípade parafrázoval kritický záver posudku habilitačnej komisie, ku ktorému pridal ďalšie námietky – napr. absenciu prepracovaného ideového a formálneho rozboru *Maríny* a *Detvana*, či komparácie s českou poéziou, alebo nedostatok odbornej lingvistickej literatúry zaoberajúcej sa genézou spisovnej slovenčiny. Nakoniec záver jeho kritiky znel, že „z novější české literatury nenapsala slečna Kleinschnitzová větší práci“.²³ Námietky českého lingvistu k habilitačnému spisu a k udeleniu habilitácie vyprovokoval aj priebeh kolokvia, kde kandidátka údajne, podľa neho, prejavila „elementárne nevedomosti“ o pomere J. Dobrovského k slovenčine a nevedela presne reprodukovat' obsah spisu *Geschichte der böhmische Sprache und Literatur*. Takisto ho Kleinschnitzová nepresvedčila ani o tom, že by bola schopná sa vyrovnat' s modernou metodológiou literárnej histórie v posledných desiatich rokoch, ktorá „prochází dobou kvasu a hledá nové metody, zvláště v Polsku, v sovětském Rusku a Němecu. Zejména pro literárního historika, který se obírá novou dobou písemnictví, je dnes tento metodologický rozhled nezbytností a také u nás bylo o těchto věcech poněkud psáno.“²⁴ V tomto prípade Weingart narážal na úspešné prenikanie ruského formalizmu, poľskej fenomenológie či nemeckej štylisticky orientovanej duchovedy do českého vedeckého kontextu, ako to vlastne sám naznačil v recenzii Vlčkovho festschriftu *Z dějin české literatury* (1920)²⁵ a potom v spise *Problémy a metody české literární historie* (1922).²⁶ V druhom menovanom diele tvrdil, že je nevyhnutné prekonávať pozitivistický výklad literárnych dejín, ktorý sa vraj vyčerpá

²¹ Tamže.

²² WEINGART, Miloš: *Vyjádření k votu o habilitačním kolokviu sl. Fl. Kleinschnitzové*. (11. 4. 1929). Uložené tamže.

²³ Tamže.

²⁴ Tamže.

²⁵ WEINGART, Miloš: *Národní listy*, 9. 9. 1921.

Vlčkovou literárnohistorickou školou, ku ktorej patril J. Hanuš, J. Jakubec, J. Máchal a ďalší. Od mladšej vedeckej generácie, ktorá bola tiež vychovaná J. Vlčkom, už český lingvista vyžadoval kombinovanie analytickej, štylistickej a formalistickej metódy a nie rozvíjanie interpretácie historického faktu ako objektivistickej empirickej danosti, alebo prenikanie do literárneho textu citovo a psychologicky cez rozbor umelcovej tvorivej individuality, ako to údajne uskutočnila Kleinschnitzová. Weingart tak svoje rozšírené *Dobrozdání* ukončil tým, že Kleinschnitzová síce preukázala „uznánihodnou pilnosť a svedomitost“, ale „co do faktických znalostí nestačí na požiadavky... na samostatného vedeckého pracovníka a vysokoškolského učiteľa“.²⁷

Dňa 25. apríla 1929 však Weingart na zasadnutí profesorského zboru posudzujúceho prednášku svoju kritiku nepresadil. Dekan Filozofickej fakulty UK v Prahe B. Fouska už k prvému Weingartovmu *Dobrozdání* pripojil poznámku, že podľa rokovacieho poriadku nemá charakter riadneho, t. j. zákonného separátneho vota „a jest pouze soukromým stanoviskem člena sboru“.²⁸ Nakoniec bolo všetkými hlasmi proti Weingartovmu názoru uznesené, aby Kleinschnitzovej bolo udelené venia legendi pre odbor dejín novej literatúry československej, čo potvrdilo MŠANO 11. júna 1929 svojím oficiálnym menovaním. Flora Kleinschnitzová, ktorá v tomto období pôsobila ako vrchná komisárka knižničnej a archívnej služby pri univerzitnej bibliotéke, sa potom stala treťou docentkou Karlovej univerzity, a to po byzantologičke a historičke Milade Paulovej, ktorá bola habilitovaná pre odbor slovanských dejín európskeho východu, a právničke Jarmile Veselej.²⁹ Právo prednášať ako súkromný docent pravdepodobne využila už v tom istom roku, pretože v zozname prednášok na FF UK sa v odbore slovanskej filológie jej meno objavilo už v zimnom semestri (1929/1930), keď vypísala dvojhodinový kurz *Historická povídka na Slovensku*. V priebehu 30. rokov 20. storočia uskutočnila pravidelnú prednášku s názvom *Přehled československé literatury doby nové*, ktorá bola

²⁶ WEINGART, Miloš: *Problémy a metody české literární historie. Úvahy a podněty*. In: Sborník Filozofickej fakulty University Komenského v Bratislave. Roč. 1, 1922, č. 12, s. 277–324.

²⁷ WEINGART, Miloš: *Vyjádření k votu o habilitačním kolokviu sl. Fl. Kleinschnitzové*. (Praha 11. 4. 1929). Uložené v Archíve Univerzity Karlovej v Prahe, fond F. Kleinschnitzová.

²⁸ Pripojená rukopisná poznámka z 24. 5. 1929 dekana B. Foustka k Weingartovmu *Dobrozdání o habilitačním kolokviu Dr. Flory Kleinschnitzovej*, zo dňa 18. 3. 1929. Uložené tamže.

²⁹ KOLÁŘOVÁ-CÍSAŘOVÁ, Anna: *Třetí docentka university Karlovy. Ženský svět*, 33, 1929, č. 7–8, s. 177.

povinná pre poslucháčov knihovníckeho štúdia a ťažisko jej pedagogickej činnosti (ktorá bola časovo obmedzená iba na 30. roky) spočívalo hlavne v špecializovaných slovakistických prednáškach a seminároch, ktoré sa zaoberali napr. vývojom slovenskej literárnej kritiky a žurnalistiky, rozborom slovenských literárnych almanachov, slovenským písomníctvom 19. storočia, Hviezdoslavovou poéziou a pod. „*Dr. Kleinschnitzová pracovala vždy v slovenském úseku literárních dějin československých s úspěchem...*“³⁰ tak vyzdvihol v polovici 30. rokov jej slovakistické štúdium literárny historik M. Hýsek, keď ako dekan súhlasil s jej žiadosťou o finančnú podporu pri skúmaní slovacík v budapeštianskych archívoch.

Ak hodnotíme význam a postavenie F. Kleinschnitzovej v rámci metodológie českej medzivojnovnej literárnej vedy, tak jej príslušnosť k okruhu Vlčkovej literárnohistorickej školy znamenala tematické zameranie sa na štúdium česko-slovenských vzťahov a na ťažiskové momenty romantizmu, ktorý bol spájaný so štúrovskou generáciou a najmä s osobnosťou A. Sládkoviča. Kleinschnitzová sa síce nezaraďuje medzi popredné a výrazné osobnosti tohto obdobia a nemôže sa ani kvantitou, ani metodologickou prístupnosťou merať so svojimi známejšími kolegami, ale predsa len zastáva v generačnom kontexte českých slovakistov medzivojnovného obdobia (napr. A. Pražák, A. Gregor, J. Menšík, F. Frýdecký a ďalší) čestné miesto, čo v 50. rokoch potvrdil aj posthumný výbor C. Krausa z jej tvorby s názvom *Znašej romantiky* (1958),³¹ ktorý vyvolal záujem českej i slovenskej literárnej historiografie.³² V textoch Kleinschnitzovej nenájdeme výraznú štylistickú ekvilibristiku a osobitě naratívne pasáže (ako napr. vo Vlčkových textoch) ani strohý objektivizmus prísneho analytika (J. Jakubec), nemá ani teoretické úvahy o podstate a periodizácii slovenských literárnych dejín (ako nachádzame v prácach A. Pražáka) a úplne jej chýba šaldovská polemickosť a zmysel pre umelecký zážitok. Ale aj napriek tomu dokázala prekročiť svoje pozitivistické východiská. Tie v 20. a 30. rokoch, teda v období, keď štrukturalizmus a fenomenológia ako vtedy moderné –izmy zažívali svoj vrchol, Kleinschnitzová neprijímala iba mechanicky – svoje spracovanie rozsiahleho literárnohistorického materiálu cez archívny výskum dobových prameňov dopĺňala citovým prí-

³⁰ M. Hýsek v liste MŠANO zo dňa 29. 2. 1936, ktorý je uložený v Archíve Univerzity Karlove v Prahe, fond F. Kleinschnitzová.

³¹ KLEINSCHNITZOVÁ, Flora: *Znašej romantiky. Výber z diela*. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1958.

³² (oč) [= ČEPAN, Oskár]: [Bez názvu.] Slovenská literatúra, 5, 1958, č. 4, s. 508; PATERA, Ludvík: *Znašej romantiky*. Česká literatúra, 6, 1958, č. 4, s. 465–466; MURGAŠ, E.: Kultúrny život, 1958, č. 42; m. ch.: Nová literatúra, 1958, č. 12; (ig): Lud, 12. 7. 1958.

stupom, intuíciou a aj psychologizujúcim ponorom do slovesného textu. Literárna biografistika predstavovala v jej chápaní hermeneuticky orientovanú interpretáciu, akúsi podrobnú kresbu intímneho ovzdušia umelcovho sveta a jeho tvorivého subjektu, ktorý sa stáva integrujúcim činiteľom umožňujúcim zachytiť vzájomné väzby a prieniky medzi dielom, autorom a spoločnosťou. „*Musíme upřímně litovati toho, že jí mnoho závažných okolností znemožnilo, aby vykonala více*“³³ právom napísal v nekrológu jej moravský slovakistický kolega A. Gregor. Boli to najmä zdravotné dôvody, ale možno aj zložité postavenie ženy – bádatelky a súkromnej docentky, ktoré jej sťažili pozíciu, aby sa mohla venovať iba svojej výskumnej práci a aby mohla naplno rozvinúť svoje vedecké schopnosti. „*Prostě a živé lidské štěstí zůstalo jí odepřeno*“³⁴ tak ľutovala vo svojom nekrológu jej kolegyňa z Univerzitetnej knižnice A. Císařová-Kolářová a svoju spomienku na autorku zakončila prirovnaním jej tragického osudu k predčasne vyhasnutému vnútornému ohňu, ktorým „*dovedla tak často a mocně vzplanouti pro vše dobré a krásné*“.³⁵

---

³³ GREGOR, Alois: [Bez názvu.] Naše věda, 24, 1946, č. 5–7, s. 224.

³⁴ CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ, Anna: *Zemřela Flora Kleinschnitzová (16. III. 1891–16. IX. 1946)*. Knihovna, 2, 1947, č. 1, s. 1.

³⁵ Tamže, s. 3.

